

**EFECTELE DIVORȚULUI CU PRIVIRE LA RAPORTURILE DINTRE SOȚI,
PRECUM ȘI DINTRE PĂRINȚI ȘI COPIII LOR MINORI¹**

**Judecător dr.
Cristiana-Mihaela CRĂCIUNESCU**

---

¹ Prezentare susținută cu ocazia conferinței în materia dreptului civil, organizată la INM, în perioada 13-14 iunie 2013, în cadrul *Proiectului româno-elvețian „Asistență pentru consolidarea capacității instituționale în domeniul formării judecătorilor și procurorilor pentru aplicarea noilor legi”*.

CUPRINS

1. Prestația compensatorie. Incidența dispozițiilor art. 390 Cod civil înainte și după intrarea în vigoare a Legii nr. 60/2012, criterii de stabilire	4
2. Dreptul la despăgubiri (art. 388 C. civ.):	7
a) Posibilitatea acordării în cazul în care divorțul se pronunță prin acordul soților pe cale judiciară;	8
b) Modalitatea de stabilire a taxelor judiciare de timbru;	8
c) Despăgubirea obținută în temeiul art. 388 C. civ. exclude dreptul de a obține despăgubiri potrivit dreptului comun în materie de răspundere civilă, chiar ulterioară divorțului?	9
d) Posibilitatea reevaluării despăgubirilor acordate ulterior rămânerii definitive a hotărârii de divorț.	12
3. Autoritatea părintească	13
a) Autoritatea părintească ar putea fi exercitată de un singur părinte și în alte situații decât cele prevăzute la art. 507 C. civ. și 398 C. civ.?	13
b) Este posibilă renunțarea benevolă a unuia dintre părinți la exercitarea autorității părintești?	18
c) Ipoteza convenției încheiate între părinți, în care se prevede ca autoritatea părintească să fie exercitată de un singur părinte	18
d) Drepturile și obligațiile părintești ale părintelui minor	19
4. Locuința copilului: Aspecte practice privind stabilirea și schimbarea locuinței copilului (art. 496-497 C. civ.)	22
5. Relațiile personale dintre copil și părintele la care acesta nu locuiește: modalități de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu copilul (întinderea programului), raportat la art. 401 și 496 C. civ.	26
6. Contribuția la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului:	29
a. Stabilirea și executarea obligației de întreținere; stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului;	29
b. Criterii de apreciere la stabilirea în natură a obligației de întreținere	31
c. Modalitatea în care se dispune obligarea părintelui la care nu s-a stabilit locuința minorului la plata pensiei de întreținere în natură	32
d. Posibilitatea aplicării prin analogie a dispozițiilor art. 532 C. civ. atunci când obligația de întreținere a fost stabilită sub forma unei pensii de întreținere	33
e. Stabilirea pensiei de întreținere sub forma unei sume fixe, indexate de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației, raportat la dispozițiile art. 531 alin. (2), art. 529 alin. (2) și art. 530 alin. (3) C. civ.	34

7. În procesele de divorț cu minori, judecata cererii se face în contradictoriu cu autoritatea tutelară sau se emit doar adrese către aceste instituții, prin care li se solicită să întocmească și să depună referatul de anchetă psihosocială?.....35

1. Prestația compensatorie. Incidența dispozițiilor art. 390 Cod civil înainte și după intrarea în vigoare a Legii nr. 60/2012, criterii de stabilire

COMENTARII:

a. *Prestația compensatorie* se stabilește în sarcina soțului vinovat pentru divorț, în scopul compensării unui dezechilibru semnificativ pe care divorțul l-ar produce în privința condițiilor de viață ale soțului nevinovat. Prin urmare, instanța va putea obliga la prestație compensatorie, în baza dispozițiilor art. 390 C. civ., pe soțul din a cărui culpă exclusivă a fost desfăcută căsătoria, atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- există un dezechilibru semnificativ pe care divorțul l-ar determina în condițiile de viață ale soțului inocent;
- durata căsătoriei a fost de cel puțin 20 de ani;
- nu se acordă pensie de întreținere în favoarea aceluiași soț.

Prestația compensatorie nu poate fi solicitată decât odată cu desfacerea căsătoriei, ulterior acesta putând fi doar modificată, dacă intervine o schimbare semnificativă a resurselor debitorului și a mijloacelor creditorului.

b. În legătură cu aplicarea în timp a dispozițiilor Codului civil privind prestația compensatorie, după intrarea în vigoare a Legii nr. 60/2012, la 20 aprilie 2012, a fost modificat art. 45 din Legea nr. 71/2011, în sensul că prestația compensatorie se poate acorda numai dacă motivele de divorț s-au ivit după intrarea în vigoare a Codului civil. Anterior, nu exista o dispoziție specială privind aplicabilitatea dispozițiilor legale privind prestația compensatorie în raport cu momentul ivirii motivelor de divorț; aceasta se putea acorda, ca orice alt efect al desfacerii căsătoriei, în toate cauzele de divorț pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, indiferent când au apărut motivele de divorț, dacă acestea subzistau și după intrarea în vigoare a Codului civil.

Ce implicații ar putea avea, așadar, modificarea art. 45 din Legea nr. 71/2011, realizată prin art. III pct. 5 din Legea nr. 60/2012?

Interpretarea literală a acestor dispoziții legale ne-ar conduce la situația absurdă în care, dacă motivele de divorț s-au ivit înainte de data intrării în vigoare a Codului civil și au persistat și după această dată, prestația compensatorie nu ar putea fi acordată, în timp ce dacă aceste motive au apărut abia după intrarea în vigoare a Codului civil, soțul vinovat poate fi obligat la prestație compensatorie. Așadar, am ajunge să respingem cererea de obligare la prestație compensatorie făcută de soțul nevinovat de desfacerea căsătoriei care a suportat o perioadă mai îndelungată fapte ce constituie motive de divorț și să admitem cererea celui pentru care faptele ce constituie motive de divorț au apărut mult mai recent, respectiv după intrarea în vigoare a Codului civil.

Este cert că legiuitorul a dorit să evite sancționarea prin efectele pecuniare ale divorțului a soțului vinovat de fapte petrecute în perioada în care noua reglementare nu era încă în vigoare, iar nu să îl avantajeze pe soțul a cărui comportare culpabilă este mai veche, față de cel a cărui culpă este mai recentă.

Prin urmare, considerăm că dispozițiile art. 45 din Legea nr. 71/2011, astfel cum a fost modificat prin art. III pct. 5 din Legea nr. 60/2012 ar putea fi interpretate în sensul că prestația compensatorie poate fi acordată dacă motivele de divorț s-au ivit sau au continuat să existe (într-o măsură suficientă pentru a conduce la pronunțarea divorțului) după intrarea în vigoare a Codului civil.

În mod evident, prestația compensatorie va fi acordată doar dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții, respectiv durata căsătoriei de cel puțin 20 de ani și culpa exclusivă în desfacerea căsătoriei, iar între condițiile de trai anterioare divorțului și cele pe care soțul nevinovat le va avea ulterior acestuia se va dovedi existența unui dezechilibru semnificativ.

c. Întrucât scopul prestației compensatorii constă în diminuarea unui dezechilibru semnificativ generat de divorț, *criteriile de stabilire a prestației compensatorii* care sunt enumerate exemplificativ de art. 391 alin. (2) C. civ. se referă la:

- *resursele* soțului care o solicită;
- *mijloacele* din momentul divorțului ale celuilalt soț;

- efectele pe care le are sau le va avea *lichidarea regimului matrimonial*;
- orice alte *împrejurări previzibile* de natură să le modifice, cum ar fi *vârsta și starea de sănătate* a soților;
- *contribuția la creșterea copiilor minori* pe care a avut-o și urmează să o aibă fiecare soț;
- *pregătirea profesională*;
- *posibilitatea de a desfășura o activitate* producătoare de venituri;
- *altele asemenea*.

Întrucât prestația compensatorie se stabilește prin hotărârea de divorț, care, în cele mai multe cazuri, se pronunță înaintea partajului bunurilor soților, aprecierea pe care judecătorul trebuie să o facă este destul de relativă, având în vedere doar consecințele ce pot fi prevăzute la acel moment.

De altfel, prestația compensatorie nu are drept scop egalizarea averilor celor doi foști soți, ci doar diminuarea unui dezechilibru semnificativ în privința condițiilor de viață ale soțului inocent, care ar urma să apară ca o consecință a divorțului.

În acest context, se pune întrebarea în ce mod poate aprecia judecătorul situația posterioară divorțului a soțului nevinovat, potrivit criteriului referitor la efectele pe care le are sau le va avea lichidarea regimului matrimonial, având în vedere faptul că, la data pronunțării divorțului, lichidarea regimului matrimonial și partajul bunurilor comune ale soților nu s-au făcut încă?

Este adevărat că, în momentul soluționării divorțului, nu avem cum să cunoaștem, cu certitudine, efectele pe care le va avea lichidarea regimului matrimonial pentru soțul beneficiar al prestației compensatorii. Pe de altă parte însă, aprecierea pe care trebuie să o facem în vederea stabilirii prestației compensatorii nu privește egalizarea averii foștilor soți după divorț, ci doar dovedirea unui dezechilibru semnificativ în privința nivelului de trai pe care soțul nevinovat îl suferă prin desfacerea căsătoriei. Practic, vom încerca să restabilim un echilibru în privința condițiilor de viață ale soțului inocent, pentru a-i micșora trauma pe care ar putea să o trăiască după o căsătorie de cel puțin 20 de ani, desfăcută fără ca el să aibă vreo vină și fără acordul său.

Acesta trebuie, așadar, să dovedească, în concret, deteriorarea condițiilor sale de viață, faptul că, de exemplu, urmare a divorțului el nu mai are condițiile de locuit de care a beneficiat în timpul căsătoriei, autoturismul cu care se deplasa, banii necesari pentru cheltuielile gospodăriei

și altele asemenea. Acest dezechilibru semnificativ își găsește reparația sub forma prestației compensatorii, chiar dacă bunurile care îi serveau soțului inocent pentru asigurarea unor standarde superioare de viață sunt proprii ale celuilalt soț. Criteriul privind efectele pe care lichidarea regimului matrimonial le va produce ne folosește pentru a putea să anticipăm condițiile de viață viitoare ale soțului care a solicitat prestație compensatorie și forma în care am putea să o stabilim pentru a înlătura efectele traumatizante ale dezechilibrului produs.

Prin urmare, ceea ce instanța trebuie să analizeze în cadrul soluționării cererii de acordare a prestației compensatorii este doar măsura în care condițiile de trai de care soțul nevinovat beneficia anterior divorțului vor fi modificate semnificativ, astfel încât să îl traumatizeze. O astfel de analiză va fi realizată, așadar, din perspectiva modificării condițiilor de viață ale acestuia, iar nu prin compararea patrimoniilor celor doi soți.

În aceeași logică va fi stabilită și forma prestației compensatorii, care va trebui să asigure soțului nevinovat condiții de trai cât mai apropiate de cele avute în timpul căsătoriei, putând fi acordată în natură, sub forma uzufructului unor bunuri mobile sau imobile care aparțin debitorului sau în bani, sub forma unei sume globale sau a unei rente viagere.

În funcție de criteriile mai sus menționate, prestația compensatorie va putea fi stabilită pe toată durata vieții celui care o solicită sau doar pe o perioadă limitată de timp.

Spre deosebire de despăgubirile obținute în temeiul art. 388 C. civ., care nu se mai pot modifica ulterior, prestația compensatorie, ca și obligația de întreținere, poate fi reevaluată și modificată, în sensul măririi, micșorării, transformării din natură în bani sau invers ori al încetării, în funcție de modificarea mijloacelor de trai pe care foștii soți le vor obține.

S-a pus problema dacă există posibilitatea soților de a se înțelege, în cadrul unui divorț prin acord, ca unul dintre ei să fie obligat la prestația compensatorie. Apreciem că, într-o astfel de situație, condițiile legale pentru dispunerea prestației compensatorii nu sunt îndeplinite, astfel că nu se poate dispune în acest sens.

2. Dreptul la despăgubiri (art. 388 C. civ.):

a) Posibilitatea acordării în cazul în care divorțul se pronunță prin acordul soților pe cale judiciară;

b) Modalitatea de stabilire a taxelor judiciare de timbru;

c) Despăgubirea obținută în temeiul art. 388 C. civ. exclude dreptul de a obține despăgubiri potrivit dreptului comun în materie de răspundere civilă, chiar ulterioară divorțului?

d) Posibilitatea reevaluării despăgubirilor acordate ulterior rămânerii definitive a hotărârii de divorț.

COMENTARII:

a) Posibilitatea acordării în cazul în care divorțul se pronunță prin acordul soților pe cale judiciară

Despăgubirile prevăzute de art. 388 C. civ. se acordă soțului nevinovat, atunci când *divorțul se pronunță din culpa exclusivă a unuia dintre soți.*

Chiar dacă în textul legii nu se specifică în mod expres că aceste despăgubiri se acordă numai în cazul pronunțării divorțului din culpa exclusivă a unuia dintre soți, prevederea art. 388 C. civ., conform căreia „soțul nevinovat” poate solicita despăgubiri de la „soțul vinovat” pentru desfacerea căsătoriei ne indică acest lucru. Instanța nu poate acorda despăgubiri în temeiul acestui articol nici în cazul pronunțării divorțului din culpa comună a soților.

Prin urmare, acestea nu se pot acorda în situația pronunțării divorțului prin acordul soților, chiar dacă cererea a fost introdusă ca divorț din culpă (cererea de divorț a unuia dintre soți acceptată de celălalt), întrucât în soluționarea unui astfel de divorț nu se determină culpa.

De asemenea, în situația în care acțiunea a fost introdusă în baza art. 373 lit. c) C. civ. pentru separare în fapt de cel puțin doi ani, divorțul se va pronunța din culpa soțului reclamant, care și-a asumat eșecul căsătoriei, acesta putând fi obligat la despăgubiri în baza art. 388 C. civ.

Prin excepție, dacă pârâtul se declară de acord cu divorțul, acesta se pronunță în condițiile art. 379 alin. (2) teza a II-a C. civ., când, potrivit dispozițiilor art. 934 coroborat cu art. 930 C. proc. civ., se transformă în divorț prin acordul soților, acordarea despăgubirilor nemaifiind posibilă.

b) Modalitatea de stabilire a taxelor judiciare de timbru

Taxa judiciară de timbru se stabilește potrivit dispozițiilor art. 2 din Legea nr. 146/1997, referitoare la acțiunile și cererile evaluabile în bani².

Întrucât legislația privind taxele de timbru nu a fost completată cu reglementările aferente noilor instituții introduse în dreptul românesc de noul Cod civil, acțiunile pe care acestea le generează vor fi timbrate potrivit dispozițiilor legale existente.

Astfel, având în vedere faptul că prin cererea de despăgubiri se solicită obligarea soțului culpabil exclusiv pentru divorț la plata unei sume de bani, cu acest titlu, soțului nevinovat, pentru acoperirea unui prejudiciu produs prin desfacerea căsătoriei, apreciem că această cerere ar putea fi timbrată potrivit dispozițiilor legale privind cererile evaluabile în bani.

S-a arătat că, în practica unor instanțe judecătorești, prestația compensatorie a fost asimilată obligației de întreținere, care este scutită de plata taxei de timbru, chiar dacă nu există o reglementare expresă în acest sens. Considerăm însă că cererile scutite de plata taxei de timbru sunt expres prevăzute de lege și nu se pot stabili prin asimilarea cu alte instituții juridice apropiate.

c) Despăgubirea obținută în temeiul art. 388 C. civ. exclude dreptul de a obține despăgubiri potrivit dreptului comun în materie de răspundere civilă, chiar ulterioară divorțului?

Despăgubirile obținute în baza art. 388 C. civ. sunt *destinate acoperirii prejudiciului suferit prin desfacerea căsătoriei*. Așadar, cauza producerii prejudiciului a cărui acoperire se realizează prin acordarea unor astfel de despăgubiri trebuie să fie însăși desfacerea căsătoriei, iar nu alte fapte săvârșite de soțul din a cărui culpă exclusivă se va pronunța divorțul, acestea din urmă constituind doar motive de divorț.

În doctrină³ s-a arătat că acordarea acestor despăgubiri constituie o formă specială a răspunderii civile delictuale, în care prejudiciul este produs prin desfacerea căsătoriei, iar nu

---

² Ulterior desfășurării Conferinței, legislația privind taxele de timbru a fost modificată prin intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 80 din 26.06.2013, privind taxele judiciare de timbru, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 392/29.06.2013, care prevede, în art. 15 lit. d), că taxa de timbru pentru acordarea despăgubirilor și pentru stabilirea prestației compensatorii este de 50 lei.

³ **Marieta Avram**, *Drept civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 143.

printr-o faptă ilicită. Este suficient, aşadar, ca soţul nevinovat să dovedească existenţa unui prejudiciu (care s-a produs în timpul soluţionării divorţului sau a cărui producere să fie certă şi iminentă), întinderea acestuia şi legătura de cauzalitate dintre acest prejudiciu şi desfacerea căsătoriei, pentru ca instanţa de tutelă, prin hotărârea de divorţ, să dispună repararea acestui prejudiciu, fără a fi nevoie să se dovedească existenţa vreunei fapte ilicite.

Este, de altfel, interpretarea acordată dreptului la despăgubiri şi în alte sisteme de drept, printre care şi dreptul francez, care a constituit izvor de inspiraţie pentru legiuitorul român în reglementarea acestei instituţii noi a dreptului nostru civil.

Astfel, în dreptul francez⁴ există, de asemenea, această instituţie a despăgubirilor ce pot fi acordate pentru acoperirea prejudiciului cauzat prin desfacerea căsătoriei, fiind reglementate în art. 266 C. civ. francez sub denumirea de „dommages et intérêts”. Şi în acest sistem de drept, acordarea despăgubirilor a fost condiţionată de constatarea culpei exclusive în desfacerea căsătoriei, ca şi în Codul nostru civil, iar în urma reformei din anul 2004, în care culpa în divorţ şi-a pierdut foarte mult din importanţă, rămânând aproape fără niciun fel de efecte, acest articol de lege a fost modificat în sensul că se pot acorda despăgubiri soţului care a suferit un prejudiciu foarte grav prin desfacerea căsătoriei. Se prevede că acestea se pot acorda în două situaţii:

- când soţul respectiv este pârât într-o cauză de divorţ şi nu a făcut nicio cerere de divorţ el însuşi (deci nici nu a cerut şi el divorţul prin cerere reconvenţională);
- în cazul în care celălalt soţ este vinovat exclusiv de divorţ.

Prin urmare, şi în acest sistem de drept a rămas recunoscută şi culpei exclusive o oarecare importanţă în acordarea despăgubirilor.

În ceea ce priveşte întrebarea dacă despăgubirea obţinută în temeiul art. 388 C. civ. exclude dreptul de a obţine despăgubiri potrivit dreptului comun în materie de răspundere civilă, chiar ulterioară divorţului, am căutat răspunsul în alte sisteme de drept care cunosc această instituţie juridică şi, întrucât legiuitorul român s-a inspirat în principal din dreptul civil francez, am încercat să văd dacă jurisprudenţa franceză a cunoscut astfel de cauze.

---

⁴ **Yvaine Buffelan-Lanore, Virginie Larribau-Terneyre**, *Droit civil. Introduction. Biens. Personnes. Famille*, 17e édition, Ed. Sirey, Paris, 2011, p. 680.

În acest sens, și în dreptul francez s-a opinat în sensul că, în cazul prejudiciului produs prin divorț, există dispoziția specială din art. 266 C. civ. francez, care este similară oarecum celei din art. 388 C. civ. român, dar, în același timp, recunoaște dreptul la despăgubiri pe temeiul răspunderii civile delictuale, conform art. 1382 C. civ. francez, pentru orice alte prejudicii pe care soțul nevinovat le suferă, chiar dacă fac parte dintre motivele de divorț sau sunt produse ulterior divorțului. Doctrina și jurisprudența franceză explică și fac diferența între situațiile în care se pot acorda despăgubiri pe temeiul art. 266 C. civ. francez, pentru prejudiciile cauzate de divorț, și în baza art. 1382 C. civ. francez, în temeiul dreptului comun al răspunderii civile delictuale.

Astfel, în jurisprudența franceză⁵ s-au acordat despăgubiri în baza art. 266 C. civ. francez soției de origine vietnameză care, în urma divorțului de un cetățean francez, nu se mai putea întoarce în Vietnam în aceleași condiții familiale și sociale, prejudiciul grav produs astfel provenind chiar din desfacerea căsătoriei. De asemenea, în baza aceluiași art. 266 C. civ. francez, au fost acordate despăgubiri soției grav bolnave de o boală evolutivă, care nu mai poate să conteze, în viitor, pe sprijinul material și moral al soțului care divorțează de ea, trebuind să apeleze la alte persoane. Într-o altă speță din dreptul Luxemburgului⁶, faptul că soția și-a abandonat serviciul pentru a-l ajuta pe soțul său care era avocat, pentru a-i face acestuia secretariatul, a îngriji de gospodărie și de copilul comun va genera un prejudiciu produs prin divorț, în sensul că dreptul său la pensie este diminuat și nu se va mai bucura nici de sprijinul material al fostului său soț. Este vorba, așadar, de acoperirea unui prejudiciu născut doar din divorț; e drept că vom putea acorda despăgubiri în baza art. 388 C. civil foarte rar.

În baza dreptului comun al răspunderii civile delictuale, în sistemul de drept francez au fost acordate despăgubiri soției care, din cauza legăturilor adulterine ale soțului, care au condus la lovituri exercitate asupra acesteia și rănirea ei, a suferit un prejudiciu produs prin aceste fapte.

Așadar, chiar în cadrul aceluiași proces pot fi solicitate despăgubiri și într-un temei și în altul. Consider că și în sistemul nostru ar putea fi solicitate aceste două tipuri de despăgubiri. Diferența între acestea este că, în cazul despăgubirilor solicitate în baza art. 388 C. civ., trebuie dovedit că prejudiciul este cert și a fost produs prin însăși desfacerea căsătoriei, în timp ce în cazul

---

⁵ *Ibidem*, p. 680.

⁶ **Gaston Vogel**, *Le divorce en droit luxembourgeois*, 3e édition, Ed. Larcier, Bruxelles, 2010, p. 323.

prejudiciilor pentru care s-ar putea acorda despăgubiri în baza dreptului comun al răspunderii civile delictuale, care, în dreptul nostru este reglementată de art. 1349 și 1357 C. civ., trebuie să se dovedească faptul că a existat o faptă ilicită, un prejudiciu cert, o legătură de cauzalitate între această faptă ilicită și prejudiciul produs, precum și vinovăția respectivului soț.

Prin urmare, nu văd niciun motiv pentru care, în dreptul nostru, să nu poată fi acordate despăgubiri potrivit dreptului comun pentru orice alte prejudicii, anterioare sau ulterioare, care nu au fost cauzate de divorț, chiar dacă acestea au legătură cu căsătoria, cu condiția de a fi dovedite toate elementele pe care legea le prevede în cazul răspunderii civile delictuale.

În cazul acordării despăgubirilor în temeiul art. 388 C. civ. nu este necesară existența faptei ilicite (divorțul nefiind o faptă ilicită), în acest caz fiind vorba de o aplicație în materia divorțului a răspunderii civile delictuale care este prevăzută de legiuitor pentru acoperirea anumitor prejudicii, respectiv a celor produse prin însăși desfacerea căsătoriei.

d) Posibilitatea reevaluării despăgubirilor acordate ulterior rămânerii definitive a hotărârii de divorț

Spre deosebire de prestația compensatorie, legea *nu prevede posibilitatea reevaluării* ulterioare a despăgubirilor acordate în baza art. 388 C. civ., în textul legii prevăzându-se doar că se acordă prin hotărârea de divorț.

Este adevărat că aprecierea întinderii prejudiciului suferit prin desfacerea căsătoriei este dificil de realizat și de dovedit în timpul soluționării procesului de divorț, în condițiile în care, potrivit dispozițiilor art. 388 C. civ., instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț, dar reglementarea este în acest sens.

Pentru soluționarea unei cereri de despăgubiri întemeiată pe dispozițiile art. 388 C. civ., instanța trebuie să aprecieze, în baza probelor pe care soțul nevinovat le administrează, existența sau iminența și certitudinea producerii unui prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, pe care acesta l-a suportat sau urmează să îl suporte, precum și întinderea lui.

Apariția unor consecințe ulterioare desfacerii căsătoriei, care ar necesita o reevaluare a despăgubirilor acordate, nu au fost avute în vedere în reglementarea Codului civil. Acolo unde legiuitorul a dorit să prevadă posibilitatea reevaluării unor prestații acordate în beneficiul unuia

dintre foștii soți a făcut aceasta în mod expres, prevăzând posibilitatea modificării, astfel cum este cazul prestației compensatorii sau al pensiei de întreținere.

Lipsa unei astfel de dispoziții în cazul despăgubirilor acordate în baza art. 388 C. civ. ne conduce la concluzia că reevaluarea ulterioară a acestora nu este posibilă. Consider că toate celelalte prejudicii care ar apărea ulterior desfacerii căsătoriei ar putea fi acoperite prin aplicarea dreptului comun al răspunderii civile delictuale, în măsura în care sunt îndeplinite toate condițiile pe care legea le impune în acest sens.

3. **Autoritatea părintească**

- a) Autoritatea părintească ar putea fi exercitată de un singur părinte și în alte situații decât cele prevăzute la art. 507 C. civ. și 398 C. civ.?
- b) Este posibilă renunțarea benevolă a unuia dintre părinți la exercitarea autorității părintești?
- c) Ipoteza convenției încheiate între părinți, în care se prevede ca autoritatea părintească să fie exercitată de un singur părinte
- d) Drepturile și obligațiile părintești ale părintelui minor

COMENTARII:

a) Autoritatea părintească ar putea fi exercitată de un singur părinte și în alte situații decât cele prevăzute la art. 507 C. civ. și 398 C. civ.?

Autoritatea părintească este o noțiune nou introdusă în dreptul nostru de Codul civil, care înlocuiește noțiunea de „încredințare spre creștere și educare a copilului”, prevăzută de Codul familiei și definește ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și aparțin în mod egal ambilor părinți.

Potrivit art. 397 C. civ.: „după divorț autoritatea părintească revine în comun ambilor părinți, afară de cazul în care instanța decide altfel”. Așadar, regula constă în exercitarea în comun a autorității părintești, în cazul părinților separați aceasta presupunând luarea în comun a hotărârilor importante care privesc creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului. Este tendința care se manifestă în foarte multe sisteme de drept din Europa și nu numai, pentru a veni în întâmpinarea interesului copilului de a fi crescut, îngrijit, ocrotit de

ambii părinți. Și, pentru că fosta încredințare spre creștere și educare a copilului constituia o atribuire a drepturilor și obligațiilor părintești doar în favoarea unuia dintre părinți, întrucât cel căruia copilul nu îi era încredințat nu putea decât să vegheze la modul în care celălalt părinte îl crește și îl educă pe copil, legiuitorul a înlocuit această noțiune de „încredințare spre creștere și educare a copilului către unul dintre părinți” cu noțiunile de „exercițiu al autorității părintești” și „stabilirea locuinței copilului”.

Autoritatea părintească se poate analiza din două perspective: o dată ca o capacitate de folosință, i-aș spune, a drepturilor și obligațiilor părintești, pentru că ea se dobândește odată cu stabilirea filiației față de un copil a unei persoane și subzistă până la dobândirea capacității depline de exercițiu a copilului respectiv, iar pe de altă parte, ca o capacitate de exercițiu a drepturilor și obligațiilor părintești, cu privire la care instanța dispune de câte ori este sesizată în acest sens, în cadrul procesului de divorț al părinților sau pe cale separată.

De regulă, exercițiul autorității părintești de către ambii părinți este cel care face obiectul contestației în cadrul procesului de divorț.

Regula pe care legea o instituie este exercitarea de către ambii părinți, în comun, a autorității părintești. Aceasta înseamnă că deciziile importante cu privire la copil trebuie luate în comun, prin acordul intervenit în urma consultării, de către ambii părinți, iar nu – așa cum mai cred unii justițiabili – îngrijirea zilnică a copilului de către ambii părinți. Îngrijirea zilnică a copilului și deciziile privind viața sa curentă aparțin părintelui la care este stabilită locuința copilului. Stabilirea locuinței copilului la unul dintre părinți nu se rezumă la obligarea acestuia de a-i oferi copilului o cameră în care să locuiască, ci în a-l găzdui și îngriji. În dreptul francez, stabilirea locuinței copilului se referă la un „droit d’hebergement”, care înseamnă drept de găzduire a copilului, cu tot ce presupune aceasta.

Pot fi numeroase aspecte ce privesc exercițiul comun al autorității părintești asupra cărora părinții să nu se înțeleagă și să apeleze la instanța de tutelă. De exemplu, stabilirea instituției de învățământ pe care să o urmeze copilul poate fi un motiv de neînțelegere între părinți, în acest caz unul dintre aceștia putând să sesizeze instanța pentru a decide. În alte sisteme de drept, cum ar fi cel german sau cel belgian, instanța are posibilitatea de a scinda exercițiul autorității părintești și de a atribui unuia dintre părinți exercițiul autorității părintești cu privire la

învățătura copilului, pentru celelalte aspecte urmând să ia deciziile importante împreună. În sistemul dreptului românesc însă, o astfel de scindare a exercițiului autorității părintești nu este posibilă, instanța trebuind să decidă la ce instituție de învățământ va fi înscris copilul.

Nu trebuie uitat, de asemenea, faptul că noțiunile de „autoritate părintească” și de „locuință a copilului” în înțelesul Codului civil sunt noi în dreptul românesc și că, de multe ori, părinții nu le înțeleg și confundă semnificația lor. Este obligația judecătorului de a explica părților, de fiecare dată, care sunt deciziile importante prin care se concretizează exercițiul comun al autorității părintești și care sunt deciziile care aparțin părintelui la care copilul locuiește.

Una dintre cele mai frecvente cereri care se fac în cadrul proceselor de divorț cu copii și nu numai se referă la *exercițiul exclusiv al autorității părintești*.

Exercitarea autorității părintești exclusiv de unul dintre părinți constituie *excepția* pe care Codul civil o prevede pentru protejarea interesului superior al copilului și poate fi dispusă *ori de câte ori există motive întemeiate* care să justifice o astfel de măsură. Este vorba, în mod evident, de motivele care ar putea împiedica pe unul dintre părinți să participe la luarea deciziilor importante care îl privesc pe copil. Printre aceste motive s-ar putea număra și o parte dintre cele prevăzute expres de art. 507 C. civ., cum ar fi punerea sub interdicție sau decăderea din drepturile părintești. Acestea sunt motive care determină exercitarea exclusivă a autorității părintești în orice fel de situații, indiferent dacă respectivul copil este din căsătorie sau din afara căsătoriei, atunci când este lipsit de ocrotirea unuia dintre părinți ca urmare a imposibilității acestuia de a-și exercita drepturile și obligațiile părintești din cauzele acolo enumerate. Aceasta este situația în care nici nu este neapărat necesar să existe o hotărâre judecătorească, unul dintre părinți fiind nevoit să exercite singur autoritatea părintească. Se poate însă ca unul dintre aceste motive să apară și în momentul divorțului părinților și atunci constituie și motiv temeinic în sensul art. 398 C. civ., determinând hotărârea instanței de atribuire a exercițiului exclusiv al autorității părintești părintelui care nu se află în imposibilitatea exprimării voinței.

Formularea art. 398 C. civ. este una generală, în care *nu există o enumerare limitativă a acestor motive*. Este o prevedere care privește, generic, orice situație în care ar exista *motive*

temeinice care să determine interesul superior al copilului, în sensul acordării exercițiului autorității părintești unuia singur dintre părinți.

Așadar, instanța urmează ca, în cadrul soluționării fiecărei cereri de exercitare a autorității părintești de către unul singur dintre părinți, să aprecieze având în vedere interesul superior al copilului, potrivit unor criterii referitoare la capacitatea fiecărui părinte de a contribui la luarea deciziilor importante privind creșterea și educarea copilului, dacă aceasta poate fi admisă.

Raționamentul pe care îl întâlnim în jurisprudența belgiană⁷ și care a fost preluat de unele instanțe din România în aprecierea interesului superior al copilului presupune ca, prin probatoriul administrat de părintele care solicită exercițiul exclusiv al autorității părintești, să se facă dovada următoarelor elemente cumulative: existenței suferinței copilului care se află sub autoritatea ambilor părinți, stabilirea unei legături de cauzalitate între suferința copilului și exercitarea în comun, de către ambii părinți, a autorității părintești și demonstrarea faptului că soluția constă în exercitarea autorității părintești de către unul singur dintre părinți⁸.

În acest sens, în jurisprudența belgiană⁹ s-a decis că distanțele mari între locuințele părinților, uneori situate chiar în state diferite, nu constituie, prin ele însele, motive *temeinice* pentru exercitarea autorității părintești în mod exclusiv de către unul dintre părinți, dar dacă aceasta este dublată de relații foarte tensionate sau lipsă de comunicare între părinți, de refuzul celui plecat de a colabora cu părintele la care copilul locuiește, poate conduce la împiedicarea luării unor decizii importante și urgente cu privire la creșterea și educarea copilului și ar putea constitui un astfel de motiv. Totul depinde, prin urmare, de situația dovedită în fiecare dosar, de condițiile existente în care se exercită autoritatea părintească în fiecare cauză.

La fel, condamnarea unuia dintre părinți la o pedeapsă privativă de libertate nu constituie, prin ea însăși, un motiv pentru exercitarea autorității părintești, în mod exclusiv, de către celălalt părinte, dar, în raport de situația concretă a copilului și regimul de executare a pedepsei, interesul copilului ar putea fi interpretat și în acest sens. Simplul fapt că părintele este

---

⁷ **Nathalie Massager**, *Droit familial de l'enfance. Filiation. Autorité parentale. Hébergement*, Ed. Bruylant, Bruxelles, 2009, p. 252-254.

⁸ Curtea de Apel Bacău, Secția I civilă, Decizia nr. 573/1.04.2013, nepublicată.

⁹ **Nathalie Massager**, *op. cit.*, p. 252, 559-561.

încarcerat în momentul soluționării cererii nu conduce automat la privarea acestuia de exercițiul autorității părintești.

De asemenea, faptul că unul dintre părinți este consumator de alcool sau de droguri nu constituie un motiv pentru exercitarea autorității părintești în mod exclusiv de celălalt părinte, atâta vreme cât discernământul său, capacitatea și posibilitatea de a lua decizii cu privire la copil nu îi sunt afectate.

De asemenea, dacă unul dintre părinți este violent și exercită violențe conjugale, chiar și în prezența copiilor, aceasta nu înseamnă că el nu ar putea să discute cu celălalt părinte și să participe la luarea deciziilor importante pentru copil împreună cu acesta.

În același fel, părintele cu handicap fizic nu are niciun fel de problemă în privința exercitării autorității părintești.

S-a mai pus problema exercițiului autorității părintești de către părintele care nu și-a văzut copilul o perioadă îndelungată, din cauza refuzului acestuia din urmă. Știm cu toții că există numeroase situații în care copilul este influențat foarte mult de către părintele cu care locuiește sau cu care a locuit în ultima vreme, care îi poate inocula idei negative despre celălalt părinte, astfel încât refuzul constituie efectul acestor influențe nefaste.

La fel, faptul că părintele a trecut la o altă religie, trăiește într-un cuplu homosexual, a plecat pentru o perioadă lungă în străinătate sau a plecat cu copilul în străinătate s-a apreciat că nu constituie, prin ele însele, motive pentru a-l priva pe acesta de exercitarea autorității părintești, împrejurarea respectivă putând fi considerată un atare motiv doar în măsura în care contravine interesului superior al copilului, aducând atingeri grave creșterii, educării și pregătirii profesionale a acestuia. De exemplu, dacă părintele plecat în străinătate pentru o perioadă îndelungată refuză să discute cu celălalt părinte, să îi dea acestuia datele de contact, întreține un climat conflictual care face imposibilă comunicarea, prin aceste fapte l-ar putea împiedica pe celălalt părinte să ia deciziile necesare și uneori chiar urgente care îl privesc pe copil, contravenind interesului acestuia.

Soluții asemănătoare au fost pronunțate și de unele instanțe din România.

b) Este posibilă renunțarea benevolă a unuia dintre părinți la exercitarea autorității părintești?

În principiu, *renunțarea benevolă a unuia dintre părinți la exercitarea autorității părintești nu constituie un motiv temeinic*, în sensul art. 398 C. civ., această abdicare nefiind în interesul copilului.

Analiza interesului superior al copilului relevă nevoia acestuia de a fi crescut și educat de către ambii părinți, fapt care a condus la instituirea regulii exercițiului comun al autorității părintești.

Pe de altă parte, autoritatea părintească reprezintă nu doar drepturile părintelui, ci și îndatoririle părintești, astfel încât o sustragere de la îndeplinirea obligațiilor de către unul dintre părinți considerăm că ar trebui să fie temeinic motivată din punctul de vedere al respectării interesului copilului.

Este însă evident faptul că refuzul categoric al unuia dintre părinți de a se implica în creșterea și educarea copilului constituie un impediment în luarea deciziilor de comun acord, celălalt părinte fiind împiedicat să își exercite în mod eficient prerogativele autorității părintești, o astfel de atitudine fiind contrară interesului superior al copilului.

Instanța va analiza însă, de la caz la caz, care sunt motivele reale care au determinat renunțarea și dacă interesul superior al copilului este protejat prin exercitarea exclusivă a autorității părintești de către unul singur dintre părinți¹⁰.

c) Ipoteza convenției încheiate între părinți, în care se prevede ca autoritatea părintească să fie exercitată de un singur părinte

---

¹⁰ Ulterior desfășurării Conferinței, această problemă a fost reglementată prin Legea nr. 257/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 607 din 30 septembrie 2013. În acest sens, prin art. I pct. 20 care modifică și completează art. 31 din Legea nr. 272/2004, au fost introduse alin. (2¹) – (2⁵) cuprinzând unele dispoziții privind exercițiul autorității părintești. Astfel, alin. (2⁴) prevede că: „Un părinte nu poate renunța la autoritatea părintească, dar se poate înțelege cu celălalt părinte cu privire la modalitatea de exercitare a autorității părintești, în condițiile art. 506 C. civ. De asemenea, prin alin. (2⁵) al art. 31 al aceleiași legi s-au stabilit și unele împrejurări care pot constitui motive temeinice pentru acordarea exercițiului exclusiv al autorității părintești unuia dintre părinți [art. 36 alin. (6) și (7) din Legea nr. 272/2004, republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014, cu modificările și completările ulterioare].

Și în cazul existenței unei *înțelegeri între părinți*, instanța va verifica, de la caz la caz, respectarea interesului superior al copilului.

Spre deosebire de alte măsuri pe care instanța de tutelă are competența să le ia cu privire la situația copilului, cu privire la care legea prevede posibilitatea înțelegerii părinților, în cazul exercițiului autorității părintești de către unul singur dintre părinți doar instanța este cea care poate dispune, atunci când există motive întemeiate. Chiar și în cazul divorțului prin acordul soților prin procedura notarială, potrivit dispozițiilor art. 375 alin. (2) C. civ., soții nu se pot înțelege decât în sensul exercitării autorității părintești de către ambii părinți.

Având în vedere conținutul exercițiului autorității părintești, care cuprinde atât drepturi, cât și îndatoriri părintești, o desistare benevolă a unuia dintre părinți nu este, de regulă, în interesul copilului. Pot exista însă și cazuri în care, în spatele acestei renunțări benevole să existe anumite situații în care exercițiul comun al autorității părintești ar fi prejudiciabil pentru interesul superior al copilului, când instanța poate dispune exercițiul exclusiv de către unul dintre părinți a acesteia.

În jurisprudența franceză și belgiană¹¹ s-a apreciat că instanța trebuie să analizeze înțelegerea din perspectiva interesului superior al copilului și, numai în cazul în care constată că există împrejurări care fac prejudiciabil pentru interesul copilului exercițiul comun al autorității părintești, poate admite o astfel de înțelegere. Dacă însă este vorba doar de o desistare a părintelui, care dorește să nu mai aibă niciun fel de alte obligații părintești în afară de obligația de întreținere, care îi rămâne, instanța nu va admite înțelegerea părinților în acest sens.

Așadar, instanța va dispune exercitarea autorității părintești de către unul singur dintre părinți doar în situațiile în care există motive întemeiate, analizate prin prisma respectării interesului superior al copilului, chiar dacă există o înțelegere a soților cu acest conținut.

d) Drepturile și obligațiile părintești ale părintelui minor

---

¹¹ A se vedea **Nathalie Massager**, *op. cit.*, p. 260.

Părintele minor, care a împlinit 14 ani, are numai drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului, cele privind bunurile copilului aparținând tutorelui sau altor persoane, în condițiile legii.

Părintele care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu are capacitate de exercițiu, prin urmare nu poate exercita autoritatea părintească nici în privința persoanei și nici în cea a bunurilor minorului. La rândul său, acest părinte se află sub autoritatea propriilor părinți sau a ocrotitorului său legal, care își exercită în privința sa drepturile și obligațiile părintești și care îl reprezintă la încheierea actelor juridice.

Astfel, în situația în care copilului nu i-a fost stabilită filiația față de tată, iar mama nu a împlinit vârsta de 14 ani, ne aflăm în situația copilului lipsit de ocrotire părintească, reglementată *Legea nr. 272/2004* privind protecția drepturilor copilului, lege din care nu au fost abrogate decât articolele 40 alin. (2), 41 și 42, celelalte rămânând în vigoare, devenind aplicabile *dispozițiile art. 39 și 56 din această lege.*

Astfel, potrivit dispozițiilor art. 39 alin. (1) din *Legea nr. 272/2004* (art. 44 alin. 1 în forma republicată a legii), *„Orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă.”* Protecția alternativă de care poate beneficia copilul aflat în astfel de situații este precizată în alin. (2) al aceluiași articol: *„Protecția prevăzută la alin. (1) include instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege, adopția. În alegerea uneia dintre aceste soluții autoritatea competentă va ține seama în mod corespunzător de necesitatea asigurării unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică.”* Prin urmare, consider că, în situația lipsei unor dispoziții referitoare la astfel de cauze în Codul civil, putem face aplicarea acestor dispoziții din *Legea nr. 272/2004*, în baza cărora să găsim soluția cea mai potrivită pentru protejarea interesului superior al copilului. Întrucât mama care nu a împlinit vârsta de 14 ani este ea însăși sub autoritatea părinților săi sau sub tutelă, mi se pare că soluția cea mai convenabilă ar fi instituirea tutelei, cu numirea ca tutore a ocrotitorului mamei, în felul acesta asigurând mediul familial, precum și o unitate și coerență în dezvoltarea acestora.

Chiar dacă o astfel de situație nu face parte dintre cele în care Codul civil prevede instituirea tutelei minorului, apreciem că art. 39 din Legea nr. 272/2004 ne oferă posibilitatea luării acestei măsuri de protecție alternativă. Prin urmare, copilului i se va putea numi un tutore, care poate fi chiar ocrotitorul legal al părintelui minor, pentru a exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la bunurile copilului.

În cazul în care copilul are filiația stabilită și față de celălalt părinte, iar acesta are capacitate deplină de exercițiu și nu se află într-una dintre situațiile de imposibilitate de a exercita autoritatea părintească prevăzute de art. 507 C. civ., el va fi cel care va exercita, împreună cu părintele minor, drepturile și obligațiile părintești privind persoana copilului și singur pe cele privind bunurile acestuia.

Odată cu împlinirea vârstei de 14 ani, părintele minor dobândește capacitate restrânsă de exercițiu și, în baza art. 490 alin. (1) C. civ., are drepturile și obligațiile părintești doar cu privire la persoana copilului, pe acestea putându-le exercita singur, iar drepturile și îndatoririle cu privire la bunurile copilului, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „revin tutorelui sau, după caz, altei persoane, în condițiile legii”.

Și într-o astfel de situație, dacă filiația copilului față de tată nu este stabilită iar mama a împlinit 14 ani, aceasta va exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la persoana copilului. Nu trebuie ignorat, de asemenea, că faptul de a avea un copil nu îi aduce minorei de 14 ani recunoașterea capacității depline de exercițiu, la rândul său mama fiind sub autoritatea părinților săi sau a propriului ocrotitor legal, care o asistă la încheierea oricărui act de dispoziție.

Cu privire la administrarea bunurilor minorului instanța urmează să instituie tutela, aceasta fiind măsura de protecție care asigură cel mai bine garantarea unei bune administrări a bunurilor minorului, prin existența obligațiilor pe care tutorele le are, de a prezenta dări de seamă periodice cu privire la aceasta.

În cazul în care minorul are bunuri foarte importante, s-ar putea apela și la instituția administrării bunurilor de către o persoană fizică sau juridică autorizată.

Firește, în situația în care filiația copilului este stabilită și față de cel de-al doilea părinte, iar acesta este major, bunurile copilului vor fi administrate de acesta din urmă, nemaifiind necesară instituirea tutelei minorului.

4. Locuința copilului: Aspecte practice privind stabilirea și schimbarea locuinței copilului (art. 496-497 C. civ.).

a. Locuința copilului se stabilește la unul dintre părinți, *fără a se menționa adresa imobilului*.

Potrivit dispozițiilor art. 400 C. civ., ori de câte ori părinții nu se înțeleg sau înțelegerea lor nu corespunde interesului superior al copilului, instanța de tutelă stabilește, prin hotărârea de divorț, locuința copilului minor la părintele cu care acesta locuiește în mod statornic. Așadar, locuința copilului va fi stabilită la unul dintre părinții săi, cu excepția situațiilor excepționale care se pot încadra în aplicarea dispozițiilor alin. (3) al aceluiași articol.¹²

Pentru situația în care copilul are filiația stabilită doar față de unul dintre părinți, în doctrină s-a apreciat că nu mai este neapărat necesară stabilirea locuinței copilului, întrucât acesta locuiește la acest părinte, potrivit dispozițiilor art. 92 alin. (4) C. civ. Considerăm, totuși, că și în astfel de situații instanța trebuie să verifice respectarea interesului superior al copilului.

Atunci când exercițiul autorității părintești aparține ambilor părinți, aceștia se pot înțelege cu privire la stabilirea locuinței copilului la unul dintre ei, iar în lipsa unei astfel de înțelegeri sau dacă aceasta este contrară interesului superior al copilului, potrivit art. 400 C. civ., instanța de tutelă va stabili, prin hotărârea de divorț, locuința copilului minor la părintele cu care locuiește în mod statornic.

b. *Criteriile avute în vedere* la stabilirea locuinței copilului sunt altele decât cele avute în vedere la stabilirea exercițiului autorității părintești.

Spre deosebire de exercițiul comun al autorității părintești, care presupune doar consultarea ambilor părinți în vederea luării împreună a deciziilor importante care privesc creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului, stabilirea locuinței acestuia nu înseamnă doar asigurarea unui spațiu de locuit de către unul dintre părinți, ci chiar îngrijirea și educarea permanentă de care are nevoie copilul. Părintele la care copilul locuiește este cel care

---

¹² Codul civil român nu prevede posibilitatea stabilirii locuinței la ambii părinți, alternativ, așa cum este regula în alte sisteme de drept, cum ar fi cel belgian sau francez.

ia toate deciziile care privesc actele curente privind creșterea și educarea copilului; așadar, el va trebui, în mod obligatoriu, să aibă exercițiul autorității părintești.¹³

Prin urmare, criteriile pe care instanța de tutelă le va avea în vedere la stabilirea locuinței copilului sunt diferite. Am putea considera că, în general, putem avea în vedere aceleași criterii pe care le analizăm la încredințarea copilului spre creștere și educare unuia dintre părinți din vechea reglementare.

Aceste criterii privesc condițiile materiale și morale pe care părintele le oferă copilului, legătura afectivă dintre părinte și copil, disponibilitatea fiecăruia dintre părinți de a se dedica creșterii și educării copilului, păstrarea fraților împreună, vârsta copilului, deschiderea părintelui pentru a da posibilitatea copilului de a avea relații personale și cu celălalt părinte etc.¹⁴

În toate cazurile în care copilul a împlinit vârsta de 10 ani, ascultarea acestuia este obligatorie, opinia sa fiind luată în considerare în raport cu vârsta și gradul de discernământ de care dă dovadă.

c. În ceea ce privește *stabilirea locuinței copilului în mod alternativ* la fiecare dintre părinți un număr de zile, atunci când aceștia locuiesc în aceeași localitate, la distanță mică unul de celălalt, spre deosebire de reglementările din alte sisteme de drept din unele țări occidentale în special, unde aceasta tinde să devină regula, legiuitorul român nu a prevăzut o astfel de posibilitate, în considerarea nevoii copilului de a avea un mediu stabil în care să fie crescut și educat. Potrivit dispozițiilor art. 400 C. civ., instanța stabilește locuința copilului minor „la părintele cu care locuiește în mod statornic”, iar dacă până la divorț copilul a locuit cu ambii părinți, instanța îi stabilește locuința „la unul dintre ei, ținând seama de interesul său superior”.

---

¹³ Nathalie Massager, *op. cit.*, p. 260.

¹⁴ O enumerare exemplificativă a criteriilor care ar putea fi avute în vedere de instanța de tutelă pentru stabilirea locuinței copilului a fost prevăzută în art. 16² al Legii nr. 272/2004, astfel cum a fost modificată și completată prin Legea nr. 257/2013 (art. 21 în varianta legii republicată în M. Of. nr. 159 din 5 martie 2014), cuprinzând:

„a) disponibilitatea fiecărui părinte de a-l implica pe celălalt părinte în deciziile legate de copil și de a respecta drepturile părintești ale acestuia din urmă;

b) disponibilitatea fiecăruia dintre părinți de a permite celuilalt menținerea relațiilor personale;

c) situația locativă din ultimii 3 ani a fiecărui părinte;

d) istoricul cu privire la violența părinților asupra copilului sau asupra altor persoane;

e) distanța dintre locuința fiecărui părinte și instituția care oferă educație copilului.”

Instanța va trebui să stabilească o locuință a copilului, unde acesta să aibă domiciliul din actele de identitate, iar dacă părinții se înțeleg ca acesta să locuiască perioade de timp de o frecvență oricât de mare și la celălalt părinte sunt liberi să organizeze creșterea și educarea copilului conform înțelegerii lor.

d. *Stabilirea locuinței copilului la bunici sau la alte persoane* în situația părinților plecați la lucru în străinătate poate fi dispusă în condițiile art. 399-400 C. civ. Plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, în baza art. 399 C. civ. poate fi însoțită și de exercițiul autorității părintești către aceasta. În celelalte cazuri, exercițiul autorității părintești va rămâne părinților. De exemplu, dacă locuința copilului este stabilită la bunici cu consimțământul acestora, în temeiul art. 400 alin. (3) C. civ., exercițiul autorității părintești va rămâne în continuare părinților, bunicii exercitând doar supravegherea copilului și îndeplinind toate actele obișnuite privind educația, sănătatea și învățătura acestuia.

e. În practica judiciară s-a pus problema dacă este necesar ca instanța de tutelă să menționeze în dispozitivul hotărârii judecătorești și adresa imobilului în care se stabilește locuința copilului sau doar părintele la care acesta va locui. În prezent s-a conturat opinia că este suficient să se stabilească la care dintre părinții divorțați va locui copilul, fără a se menționa și adresa imobilului, întrucât este posibil ca după un interval de timp, ce poate fi chiar foarte scurt, părintele să se mute în alt imobil, copilul rămânând cu o adresă la care nu mai locuiește și părinții fiind nevoiți să revină cu o cerere în instanță pentru schimbarea acesteia.

S-a mai afirmat că menționarea adresei imobilului este necesară întrucât sunt situații în care părintele la care s-a stabilit locuința copilului s-ar putea muta împreună cu acesta în altă localitate, situată în țară sau în străinătate, fără acordul celuilalt părinte, afectându-i acestuia din urmă dreptul de a avea relații personale cu copilul. Considerăm că prevederea adresei imobilului în care acesta locuiește în dispozitivul hotărârii judecătorești prin care se stabilește locuința copilului nu previne această mutare și, oricum, în dispozitivul hotărârii judecătorești este menționată adresa părților.

f. Potrivit dispozițiilor art. 497 C. civ., „*Dacă afectează exercițiul autorității sau al unor drepturi părintești, schimbarea locuinței copilului, împreună cu părintele la care locuiește, nu poate avea loc decât cu acordul prealabil al celuilalt părinte.*”

Pot interveni încălcări ale acestei dispoziții legale atunci când părintele la care a fost stabilită locuința copilului s-a căsătorit ori și-a găsit un loc de muncă ori au intervenit alte astfel de împrejurări, când acesta își ia copilul și se mută în altă localitate fără să ceară acordul celuilalt părinte sau chiar împotriva voinței acestuia. Ce va putea dispune instanța atunci când va fi sesizată de părintele cărui îi este astfel afectat dreptul de a menține relații personale cu copilul, solicitând obligarea părintelui respectiv de a se întoarce cu copilul să locuiască în localitatea în care avea reședința la data stabilirii locuinței copilului?

În cazul *schimbării locuinței copilului* împreună cu părintele cu care acesta locuiește fără acordul celuilalt părinte, afectându-i acestuia din urmă exercițiul autorității părintești, *instanța poate reanaliza măsurile privind situația minorului*. În mod cert nu vom putea dispune obligarea părintelui respectiv de a locui într-o anumită localitate, o astfel de măsură afectând grav libertatea de mișcare a persoanei. În schimb, instanța de tutelă poate analiza noua situație a minorului din perspectiva interesului superior al acestuia și, dacă constată că este afectat prin schimbarea locuinței, la cererea celuilalt părinte poate modifica măsura stabilirii locuinței minorului. Dacă interesul superior al minorului este să rămână în localitatea de unde a plecat și în care continuă să locuiască părintele reclamant, în scopul de a păstra o anumită stabilitate sub aspectul frecventării aceleiași instituții de învățământ, al mediului social și familial cu care copilul este obișnuit, atunci se poate stabili locuința acestuia la celălalt părinte. Sau, dacă impedimentele privind realizarea programului de relații personale cu copilul țin de situația financiară a părintelui la care copilul nu locuiește, putem să amenajăm acest program de vizitare astfel încât să poată fi realizat, inclusiv prin obligarea ambilor părinți de a contribui la suportarea costurilor deplasării copilului dintr-o localitate în alta sau obligării deplasării alternative a părinților cu copilul în acest scop.

Mai dificil este atunci când mutarea are loc în străinătate iar celălalt părinte nu are exercițiul autorității părintești, întrucât consimțământul celuilalt părinte este cerut la trecerea frontierei ori de câte ori și el are exercițiul autorității părintești.

În situația în care mutarea copilului împreună cu părintele la care locuiește nu afectează exercitarea drepturilor părintești ale celuilalt părinte, el nu are obligația de a-i cere acordul pentru această schimbare. De exemplu, atunci când părintele la care copilul locuiește se mută, împreună cu acesta, pe o altă stradă din aceeași localitate.

g. Părintele la care copilul va locui se va ocupa de creșterea și educarea permanentă a acestuia, luând toate deciziile privind activitățile sale cotidiene, față de terții de bună-credință fiind prezumat că are și consimțământul celuilalt părinte (art. 503 C. civ.).

h. Pentru copiii încredințați spre creștere și educare unuia dintre părinți în baza Codului familiei, modificarea măsurilor privind exercițiul autorității părintești și locuința copilului se poate dispune având în vedere doar intrarea în vigoare a noii reglementări din Codul civil, fără a fi necesare și alte schimbări apărute în situația copilului și a părinților acestuia. Această practică judiciară care s-a format pornește de la ideea că noile reglementări sunt diferite sub aspectul drepturilor și obligațiilor părintești și al posibilităților de implicare a părinților în creșterea și educarea copilului, iar interesul superior al acestuia este de a beneficia de ele.

5. Relațiile personale dintre copil și părintele la care acesta nu locuiește: modalități de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu copilul (întinderea programului), raportat la art. 401 și 496 C. civ.

a) Și în cazul stabilirii modalităților de exercitare a relațiilor personale dintre părintele la care copilul nu locuiește și acesta, instanța va avea în vedere *interesul superior al copilului*, care, de regulă, este de a avea relații cât mai strânse cu ambii părinți.

b) Codul civil nu prevede modalitățile concrete în care se pot desfășura relațiile personale dintre părintele la care copilul nu locuiește și acesta din urmă. Programul de vizitare *se poate stabili în modalități diferite*, în funcție de situația concretă a copilului și a părintelui (vârsta copilului, distanța dintre locuințele părinților, relațiile dintre părinți, condițiile materiale și morale pe care părintele le oferă etc.). În acest sens, dispozițiile Codului civil se completează cu

cele ale art. 15 din Legea nr. 272/2004¹⁵ (art. 18 în varianta republicată a legii). Astfel, în funcție de interesul superior al copilului, instanța poate dispune realizarea relațiilor personale dintre copil și părintele cu care acesta nu locuiește ori cu persoanele care, potrivit legii, au dreptul la relații personale cu copilul, sub forma vizitării sau găzduirii copilului, corespondență sau altă formă de comunicare cu copilul, transmiterea de informații copilului cu privire la părinte sau părintelui cu privire la copil, inclusiv fotografii recente, evaluări medicale sau școlare, întâlniri într-un loc neutru în raport cu copilul, cu sau fără supravegherea modului în care relațiile personale sunt întreținute.

Forma de realizare a relațiilor personale este diferită de la o cauză la alta, în funcție de situația concretă din dosar și este analizată din perspectiva interesului copilului. Astfel, de exemplu, pentru un copil cu o vârstă foarte fragedă, de câteva luni, nu este posibilă stabilirea programului clasic de vizitare, dar se poate găsi modalitatea potrivită pentru a se crea condițiile necesare ca și părintele despărțit de copil să îl poată vedea și să poată stabili relații personale cu acesta. La fel în cazurile în care părintele cu care copilul nu locuiește ar putea prezenta un potențial pericol pentru creșterea și educarea copilului din cauza unor împrejurări speciale (de exemplu, atunci când părintele respectiv este consumator de alcool sau de droguri, este violent, locuiește în condiții insalubre etc.), situație în care nu este indicat să obligăm copilul să meargă și să stea la acest părinte perioade lungi sau fără supravegherea corespunzătoare. Cu toate acestea, se pot găsi soluții pentru ca, și în astfel de situații, copilul să realizeze relații personale și cu acest părinte, interesul său fiind să își cunoască și să aibă cât mai strânse legături cu ambii părinți. Evident că găzduirea copilului de către celălalt părinte pe perioade cât mai extinse este cea mai eficientă modalitate de cunoaștere și de realizare a unor relații personale cât mai strânse între părinte și copil, dar, atunci când interesul copilului impune, o putem înlocui cu alte tipuri de realizare a acestor contacte, care să conducă la evitarea unor prejudicii în creșterea și educarea copilului.

---

¹⁵ Art. 15 din Legea nr. 272/2004 a fost modificat și completat prin art. I pct. 11 al Legii nr. 257/2013 pentru modificarea și completarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 607 din 30 septembrie 2013.

Uneori se poate întâmpla ca relațiile dintre părinți, care sunt foști soți, să fie extrem de tensionate, ceea ce face ca ori de câte ori aceștia se întâlnesc în vederea realizării programului de vizitare să ajungă la scandal, traumatizând copilul. În Franța există spații special amenajate de către asociații ale părinților, în vederea realizării programului de relații personale cu copilul în astfel de situații. Sunt imobile cu mai multe camere, amenajate, mobilate, dotate cu jucării, cu bucătărie echipată cu tot ce este necesar, în care sunt angajați 2-3 asistenți sociali. Pentru ca părinții să nu se întâlnească în timpul realizării programului de relații personale cu copilul, părintele la care acesta locuiește îl aduce pe copil cu un sfert de oră înainte de începerea programului de vizitare și îl lasă în grija unui asistent social, iar la ora stabilită pentru începerea programului de vizitare vine celălalt părinte și îl preia. La sfârșitul programului de vizitare copilul rămâne la același asistent social, de unde îl ia părintele la care acesta locuiește, un sfert de oră mai târziu. La noi nu au fost create încă asemenea condiții, dar am putea găsi alte soluții; de exemplu, dacă între părinți relațiile sunt conflictuale, s-ar putea dispune exercitarea dreptului de vizitare la domiciliul bunicii sau al altei persoane apropiate copilului, unde copilul să fie protejat de orice scene de violență verbală sau chiar fizică.

c) Instanța de tutelă *nu poate respinge cererea de stabilire a programului de vizitare a copilului* de către părintele cu care acesta nu locuiește. Am văzut o astfel de hotărâre judecătorească în care instanța a respins o astfel de cerere pe motiv că părinții s-au înțeles cu privire la conținutul acestui program. În mod cert, interesul admiterii cererii există, chiar dacă părinții se înțeleg cu privire la configurația programului de realizare a relațiilor personale cu copilul, întrucât, în lipsa unei hotărâri judecătorești, fie părintele care dorește să își exercite relațiile personale cu copilul îl vizitează fără să anunțe sau la ore nepotrivite (de multe ori supraveghind viața celuilalt părinte sub pretextul relațiilor personale cu copilul), fie părintele la care el locuiește găsește diferite pretexte pentru a nu permite celuilalt părinte să își vadă copilul. Prin urmare, chiar dacă părinții se înțeleg cu privire la configurarea programului de vizitare, acesta trebuie să fie consfințit printr-o hotărâre judecătorească ori de câte ori părțile o cer, pentru a putea fi pusă în executare fără probleme și în cazul unor părinți mai dificili.

6. Contribuția la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului:

- a. Stabilirea și executarea obligației de întreținere; stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului;
- b. Criterii de apreciere la stabilirea în natură a obligației de întreținere;
- c. Modalitatea în care se dispune obligarea părintelui la care nu s-a stabilit locuința minorului la plata pensiei de întreținere în natură;
- d. Posibilitatea aplicării dispozițiilor art. 532 Cod civil atunci când obligația de întreținere a fost stabilită sub forma unei pensii de întreținere;
- e. Stabilirea pensiei de întreținere sub forma unei sume fixe, indexate de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației, raportat la dispozițiile art. 531 alin. (2), art. 529 alin. (2) și art. 530 alin. (3) C. civ.

a. Stabilirea și executarea obligației de întreținere; stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului

Prin hotărârea de divorț, instanța de tutelă stabilește *contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului.*

Necesitatea dezbaterii acestei probleme izvorăște din faptul că unele instanțe au considerat că textul art. 402 C. civ., care prevede stabilirea contribuției „fiecărui părinte” la creșterea, educarea, învățatura și pregătirea profesională a copilului ar impune stabilirea acesteia în sarcina ambilor părinți, în timp ce altele au decis că părintele la care se stabilește locuința copilului își va aduce această contribuție în natură, instanța stabilind doar contribuția părintelui la care copilul nu locuiește, de regulă sub forma unei pensii de întreținere.

Interpretarea divergentă își are originea în modul de aplicare a dispozițiilor generale cuprinse în art. 530 C. civ. și a celor speciale cuprinse în art. 402 C. civ. Astfel, reglementarea generală a obligației de întreținere, care se referă la toate persoanele între care există obligația legală de întreținere (prevăzute de art. 516 C. civ.) este supusă doar dispozițiilor reunite în Titlul

V referitor la obligația de întreținere și cuprinde, în art. 530 C. civ., regula modalității de executare în natură a obligației de întreținere. Aceasta este o prevedere logică și normală întrucât, în principiu, persoanele între care există obligația de întreținere o execută de bunăvoie, în natură, prin asigurarea celor necesare traiului sau a cheltuielilor privind creșterea și educarea copiilor. În acest sens, putem observa modul de executare a obligației de întreținere între soți, între aceștia și copii (în timpul căsătoriei), între rude în diferite grade de rudenie etc. Doar în momentul în care debitorul unei astfel de obligații de întreținere refuză să își îndeplinească obligația în acest mod, creditorul obligației solicită instanței judecătorești obligarea acestuia la plata unei pensii de întreținere în bani, în baza dispozițiilor art. 530 alin. (2) C. civ.

În cazul divorțului cu copii minori, instanța are obligația de a stabili contribuția fiecărui părinte la cheltuielile privind creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului, regula fiind aceea a stabilirii pensiei de întreținere în bani în sarcina părintelui la care copilul nu locuiește, astfel cum s-a stabilit atât în doctrină, cât și în jurisprudență.¹⁶ În legătură cu această formă a obligației de întreținere, Codul civil cuprinde o reglementare specială, în art. 402, care se completează cu dispozițiile Titlului V, referitor la obligația de întreținere.

Potrivit dispozițiilor alin. (1) al art. 402 C. civ., instanța de tutelă stabilește, prin hotărârea de divorț, contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională a copiilor. Dispoziția este preluată întocmai din art. 42 alin. (3) C. fam., care a generat practică unitară, în sensul că părintele căruia copilul i-a fost încredințat (în cazul noii reglementări, la care copilul locuiește) îi asigură acestuia toate condițiile necesare creșterii și educării sale în natură, fără ca instanța să le poată cuantifica și fără a se dispune prin hotărârea judecătorească în acest sens, în timp ce părintele celălalt, la care copilul nu locuiește, va plăti o contribuție la cheltuielile de creștere, educare învățătură și pregătire profesională a acestuia.¹⁷

---

¹⁶ Dan Lupașcu, **Cristiana-Mihaela Crăciunescu**, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 253; **Marieta Avram**, *Drept civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 164.

¹⁷ A se vedea, de exemplu: C. A. București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și familie, decizia civilă nr. 1589 din 24 noiembrie 2005, în **Elena Roșu**, *Dreptul familiei. Practică judiciară. Hotărâri C.E.D.O.*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 96 și urm., Plenul Tribunalului Suprem, decizia de îndrumare nr. 2 din 7 aprilie 1973, în **Dana Tițian, Antonia Constantin, Mihaela Cîrstea**, *Codul familiei adnotat*, ediția a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 305; Tribunalul Suprem, s. civilă, decizia nr. 1888 din 5 noiembrie 1971, în **Dana Tițian, Antonia Constantin, Mihaela Cîrstea**, *op. cit.* p. 305; C. A. Cluj, s. I civ., dec. Nr. 2802/R din 1 iunie 2012, în **Gabriela Cristina Frențiu**,

Așadar, având în vedere rolul parental îndeplinit de fiecare dintre părinți în reglementarea noului Cod civil, instanța va stabili această contribuție pentru părintele separat de copil sub forma unei pensii de întreținere, părintele la care copilul locuiește urmând să o execute în natură. În cazul în care există doi copii a căror locuință este stabilită la ambii părinți (câte unul la fiecare dintre părinți), instanța va stabili pensia de întreținere pentru fiecare dintre copii, plătindu-se efectiv doar diferența de contribuție în sarcina părintelui ale cărui venituri sunt mai mari, pentru că „amândoi copiii trebuie să beneficieze deopotrivă de posibilitățile materiale mai largi ale părintelui ce realizează un venit mai mare și să aibă același nivel de trai”.¹⁸

Firește că pot fi și situații în care instanța de tutelă stabilește contribuția aceasta în natură, însă, cu certitudine, astfel de cazuri nu pot fi decât cele în care părinții se înțeleg, comunică foarte bine și sunt de acord cu această modalitate de întreținere a copilului lor, deoarece, în caz contrar, aceasta ar constitui o sursă de conflicte între părinți, fapt care ar prejudicia interesul superior al copilului.

Contribuția în natură se poate stabili sub forma unor bunuri determinate sau a uzufructului unor bunuri ale debitorului obligației.

b. Criterii de apreciere la stabilirea în natură a obligației de întreținere

Criteriile ce pot fi avute în vedere la stabilirea obligației de întreținere în natură sunt nevoile concrete ale copilului și posibilitățile părintelui ce urmează a fi obligat.

Potrivit dispozițiilor art. 525 alin. (1) C. civ., minorul se află în nevoie dacă nu se poate întreține din munca sa, chiar dacă ar avea bunuri. Valorificarea bunurilor copilului în vederea obținerii mijloacelor necesare întreținerii sale nu ar putea fi dispusă decât în situația în care părinții n-ar putea presta întreținerea fără a-și primejdui propria existență.

Potrivit dispozițiilor art. 527 C. civ., poate fi obligat la întreținere cel care are sau ar putea dobândi mijloacele necesare pentru a o plăti. Noua reglementare prevede că la stabilirea mijloacelor debitorului unei astfel de obligații se ține seama de veniturile și bunurile acestuia,

---

Dreptul familiei. Practică judiciară conform noului Cod civil. Jurisprudență C.E.D.O., Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 148.

¹⁸ Tribunalul Suprem, s. civilă, decizia nr. 779/1974, în **Cristiana Turianu, Corneliu Turianu, Dreptul familiei**, Ed. Press „Mihaela” S.R.L., București, 1999, p. 477.

precum și de posibilitățile de realizare a lor. Prin urmare, dacă părintele care urmează a fi obligat la pensie de întreținere în favoarea copilului său invocă faptul că nu este angajat și nu obține venituri, instanța îl va obliga, dacă are capacitate de muncă, la o pensie de întreținere calculată în funcție de venitul minim pe economie sau de situația concretă dovedită în cauză.

În cazul stabilirii contribuției la întreținerea copilului în natură, se vor avea în vedere nevoile concrete ale copilului și bunurile părintelui. În practică s-a considerat, de exemplu, că uzufructul unui imobil al debitorului obligației de întreținere ar putea fi dispus cu acest titlu.¹⁹

O altă modalitate de stabilire și executare a obligației de întreținere în natură ar putea fi sub forma unor bunuri de care copilul are nevoie și pe care părintele la care acesta nu locuiește să i le cumpere. În acest caz însă, consider că relațiile între cei doi părinți trebuie să fie foarte bune, astfel încât aceștia să poată comunica eficient și să fie de acord cu stabilirea unei obligații de întreținere în această formă. În cazul în care între aceștia există relații conflictuale, printr-o astfel de obligație de întreținere nu facem decât să amplificăm conflictele, în detrimentul interesului copilului.

c. Modalitatea în care se dispune obligarea părintelui la care nu s-a stabilit locuința minorului la plata pensiei de întreținere în natură

Contribuția la cheltuielile de creștere și educare a copilului se stabilește pentru părintele separat de copil, *de regulă, în bani*, doar atunci *când între părinți există o înțelegere în acest sens și relații neconflictuale, putând fi stabilită în natură*, sub forma uzufructului unor bunuri sau sub forma unor bunuri. În toate cazurile, trebuie precizată forma în care obligația în natură va fi executată, nu doar valoarea acesteia, altfel aceasta nu va putea fi supusă executării silite.

Considerăm că s-ar putea acorda contribuția la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului și sub forma unor bunuri determinate, însă doar dacă părinții se înțeleg în acest sens și colaborează în creșterea și educarea copilului, astfel încât să nu se creeze prin aceasta motive de controverse între aceștia cu privire la alegerea bunurilor oferite copilului. Atâta vreme cât drepturile și obligațiile părintești sunt exercitate de către părintele la care copilul locuiește, apreciem că, ori de câte ori relațiile dintre părinți nu sunt foarte bune, stabilirea pensiei

---

¹⁹ Tribunalul Suprem, s. civilă, decizia nr. 1308 din 31 mai 1984, în **Dana Tițian, Antonia Constantin, Mihaela Cîrstea, op. cit.**, p. 307.

de întreținere în bani este cea mai bună soluție. Evident că, potrivit legii, celălalt părinte are posibilitatea de a veghea la modul în care acest părinte își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile cu privire la creșterea și educarea copilului. Iar dacă vede că acest părinte cheltuiește banii copilului într-un mod neconform cu interesul acestuia, poate să acționeze.

Pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei *sume de bani* sau a unei *cote procentuale din venitul net lunar* al părintelui obligat. Este posibilă, de asemenea, stabilirea obligației de întreținere sub forma unei sume globale, însă aceasta este mai dificil de modificat ulterior, în situația schimbării nevoii copilului sau a veniturilor părintelui.

La stabilirea formei în care se dispune contribuția la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului se au în vedere solicitările făcute de părinți, veniturile celui care urmează să fie obligat și posibilitatea executării. Astfel, dacă părintele care urmează a fi obligat are venituri din salariu este simplu de stabilit pensia de întreținere sub forma unei cote procentuale, care are avantajul că poate fi permanent actualizată automat, ori de câte ori intervin modificări în veniturile debitorului, fără a fi nevoie să se mai apeleze la instanță. Dimpotrivă, dacă veniturile acestuia sunt dintr-o profesie liberală sau din mai multe surse este mult mai dificil de pus în executare silită.

d. Posibilitatea aplicării prin analogie a dispozițiilor art. 532 C. civ. atunci când obligația de întreținere a fost stabilită sub forma unei pensii de întreținere

Pensia de întreținere se acordă, de regulă, *de la data introducerii cererii de chemare în judecată*. Dacă părintele a contribuit la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copilului în perioada soluționării procesului de divorț, aceasta va fi stabilită de la data pronunțării. În cazul în care introducerea cererii de stabilire a pensiei de întreținere a fost întârziată din culpa debitorului, potrivit dispozițiilor art. 532 C. civ., aceasta poate fi acordată și pentru o perioadă anterioară. Este vorba, evident, de perioada în care se face dovada împiedicării de către debitor a introducerii cererii de stabilire a pensiei de întreținere.

Pe de altă parte, în cazul stabilirii pensiei de întreținere prin hotărârea de divorț, dacă se face dovada că în perioada soluționării cauzei debitorul și-a îndeplinit obligația, atunci îl vom obliga de la data pronunțării, în caz contrar fiind obligat să facă o plată dublă.

e. Stabilirea pensiei de întreținere sub forma unei sume fixe, indexate de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației, raportat la dispozițiile art. 531 alin. (2), art. 529 alin. (2) și art. 530 alin. (3) C. civ.

Astfel cum prevede art. 530 alin. (3) C. civ., pensia de întreținere se poate stabili sub forma unei sume fixe sau a unei cote procentuale din veniturile nete ale debitorului.

Atunci când debitorul exercită o profesie liberală sau obține venituri din mai multe surse, este foarte dificil să stabilim pensia de întreținere sub forma unei cote procentuale, forma cea mai potrivită fiind cea a unei sume fixe, care, bineînțeles, trebuie să se încadreze în plafonul maximal al veniturilor care ne sunt dovedite.

Atunci când pensia de întreținere se stabilește sub forma unei sume de bani, devine aplicabilă dispoziția art. 531 alin. (2), aceasta *indexându-se de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației*. Această indexare se face în baza legii, iar nu a hotărârii judecătorești; prin urmare, instanța de tutelă nu are obligația de a o dispune. Cu toate acestea, practica judiciară s-a cristalizat în sensul inserării unei mențiuni privind indexarea trimestrială în dispozitivul hotărârii judecătorești, pentru a atrage atenția părților cu privire la acest aspect nou în dreptul românesc.

Dispoziția pe care o regăsim în art. 531 alin. (2) C. civ. este inspirată din dreptul francez, unde tot trimestrial se indexează și salariile și celelalte venituri în funcție de rata inflației. În România nu se întâmplă însă acest lucru, fapt care va putea conduce, în cazul pensiilor de întreținere stabilite la plafonul maxim prevăzut de lege (de 1/4 din venitul net pentru un copil, 1/3 pentru 2 copii și 1/2 pentru trei sau mai mulți copii), ca după un trimestru să fie deja depășit acest plafon și să se formuleze cereri de micșorare a pensiilor de întreținere. De aceea, considerăm că ori de câte ori veniturile părintelui sunt certe, din salariu, cel mai potrivit este ca pensia de întreținere să se stabilească în forma unei cote procentuale, evitându-se astfel obligația acestei indexări. Mai mult, pensia de întreținere stabilită sub forma unei cote procentuale se va aplica și cu privire la veniturile pe care debitorul obligației la va obține și din alte surse în afară de cele dovedite în cursul procesului.

În practică s-a ivit și situația în care, în cadrul unui divorț constatat prin procedura notarială, soții s-au înțeles cu privire la pensia de întreținere pentru copilul lor minor, înțelegerea fiind constatată prin înscris autentic notarial, însă angajatorul a refuzat să pună în executare această tranzacție, pretinzând necesitatea existenței unei hotărâri judecătorești. Considerăm că o astfel de cerere este lipsită de interes, astfel că instanța o poate respinge pe acest temei, motivând, în considerentele hotărârii, în sensul existenței unui titlu executoriu, pentru ca angajatorul să aibă certitudinea că nu greșește punând în executare pensia stabilită prin înțelegerea autentificată a soților. Calea cea mai indicată însă este aceea a executării silite, realizată potrivit dispozițiilor dreptului comun în materie, prin executorul judecătoresc.

De asemenea, au fost formulate cereri prin care părintele solicita ca, în perioada în care copilul se află la el în timpul programului de vizitare, să nu fie obligat la pensie de întreținere. Nu credem că există vreun impediment legal ca, în cazul în care părinții nu se înțeleg asupra acestui aspect, să stabilim pensia de întreținere în acest mod.

7. În procesele de divorț cu minori, judecata cererii se face în contradictoriu cu autoritatea tutelară sau se emit doar adrese către aceste instituții, prin care li se solicită să întocmească și să depună referatul de anchetă psihosocială?

Potrivit Codului civil, *citarea autorității tutelare nu mai este obligatorie*, aceasta având doar obligația de a face raportul de anchetă psihosocială, la solicitarea instanței. Prin urmare, citarea autorității tutelare nu mai este necesară, adresa prin care se solicită efectuarea raportului de anchetă psihosocială fiind suficientă. Considerăm că nu mai este necesară participarea autorității tutelare la soluționarea cauzelor cu copii, întrucât atribuțiile pe care aceasta le avea privind creșterea și educarea copiilor au fost trecute în competența instanței de tutelă.